

Zásady výživy holubov v drobnochovoch

V dejinách ľudstva majú holuby významné postavenie. Sú symbolmi mieru a lásky, pre kresťanov predstavujú ducha svätého, romantici v nich vidia spoľahlivých a krásnych poslov správ. Okrem toho je ich chov pre mnohých ľudí vášňou, záľubou a zmysluplným využitím voľného času. Chov holubov je oddávna spätý s mestom a dedinou. Ich chov nevyžadoval veľa práce a pohľad na nich bol pastvou pre oči. Okrem úžitku vo forme mäsa a hnojiva si holuby cenili aj pre ich krásny let a často usporadúvali medzi chovateľmi divácky atraktívne súťaže. Niekde v tej dobe sa zrodil záujmový chov holubov všemožných tvarov a farieb nielen za účelom získania mäsa, ale aj pre krásu a ladnosť týchto výnimočných vtákov. Po zániku starých mestských štruktúr na konci druhej svetovej vojny sa pohľad na chov holubov zásadne zmenil. Dnes nájdete chovy holubov prevažne na vidieku, pretože v mestách sú považované za neželaných cudzopasníkov často nazývaných aj „ lietajúce krysy“. Napriek všetkému sa stále nájdú nadšení chovatelia, ktorí držia a zveľadujú chov holubov či už tradičným alebo moderným spôsobom aby sa zachovala rozmanitosť a zameranie jednotlivých plemien pre ďalšie generácie.

Holub je najstaršie domestikované zviera, ktoré sa silne upína na stanovište v ktorom žije. Vzhľadom na tento fakt je možné chovať holuby voľne v otvorených holubníkoch. Holub je lietavý vták a pre spokojný život potrebuje let ako ryba vodu. Ak chovatelia držia vzácne druhy nie je problém chovať holuby aj v krytých priestranných voliérach, kde zvieratá majú možnosť preletu. Spôsob chovu je dôležitým faktorom, ktorý vplyva na výživu zvierat. V otvorených holubníkoch majú holuby neobmedzený pohyb a chovateľ má na ich výživu menší vplyv. Zvieratá sa krmia samy a chovateľ ich len prikrmuje pestrou zmesou zrnín spolu s minerálno - vitamínovými premixami na doplnenie minerálov a vitamínov potrebných pre zdravý rast a vývoj. Pri voľnom chove holubov by mal chovateľ prihliadať na lietavosť holubov. Napríklad Texany, Kingy, Rimany, Giganty, Maltézke holuby a ostatní jedinci z ich skupín sú slabí letci a potravu hľadajú v blízkom okolí holubníka. Naopak úžitkové holuby ako je Moravský pštros, Poľský rys, Koburský škovránok, letúne a poštové holuby často zalietavajú a väčšiu časť potravy si zaobstarajú samy. Táto skutočnosť samozrejme platí len v prípade voľného pohybu v akúkoľvek dobu. Chovatelia, ktorí preferujú chov holubov vo voliérach majú výživu svojich zvierat úplne pod kontrolou. Zvieratá nemajú možnosť obohatenia krmnej dávky a sú plne odkázané na predkladané krmivo. Na prvý pohľad by sa zdalo, že holuby sú prísne zrnožravé, ale nie je to pravda. Ak majú možnosť nepohrdnú ani zeleninou, bubuľami, humusom a malými živočíchmi. Hlavnou zložkou krmnej dávky sú však predsa len zrniny. Holub nemá dobre vyvinuté chuťové zmysly čo znamená, že na výbere potravy sa podieľajú ostatné zmysly, najviac zrak. Navyše nedokáže potravu v zobáku nijak spracovať a preto sa musí dať ľahko prehĺtať. Holub vyberá jednotlivé zložky z krmiva vedome podľa obľúbenosti. Najradšej má konopné semeno, repku, proso, slnečnicové semiačka, hrach a mak. Medzi neobľúbené patrí ovos, pšenica a jačmeň. Aj keď sú tieto komponenty málo obľúbené obsahujú kvalitné živiny a vitamíny. Ovos je dobrý stimulátor párenia a znášky. Jačmeň obsahuje viac vlákniny a hoci je na živiny chudobnejší biologická hodnota živín je vysoká. Pšenica má zase vysoký obsah fosforu využiteľný až na 20 – 35 %. Repka, slnečnica, mak, ľanové a konopné semená sú olejiny, ktoré majú vysokú energetickú hodnotu, veľa nenasýtených mastných kyselín, vitamínov a minerálnych látok. Vo výžive holubov by mali mať hojné zastúpenie najmä v období párenia, pri príprave na športové výkony, v období rekonvalescencie po prekonaní infekčných

chorôb. Pritom je veľmi dôležitá ich kvalita, lebo olejninu hlavne po spracovaní sa rýchlo kazia, zvyšuje sa peroxidové číslo a číslo kyslosti tukov krmiva, čo sú pre organizmus látky toxické, ktoré nepriaznivo pôsobia na činnosť pečene. Každá krmovina, ktorá je použitá v krmnej dávke obsahuje rôzne pomery základných živín potrebné pre správnu funkciu organizmu. Bielkoviny, cukry a tuky sú tri základné zložky krmiva považované za stavebnú a energetickú bázu metabolizmu. Nezanedbateľnou súčasťou krmných dávok sú minerálne látky, vitamíny a esenciálne aminokyseliny. Dôležitý je nielen obsah ale aj pomer jednotlivých živín, vitamínov a minerálov. Na trhu je veľké množstvo priemyselne vyrábaných krmných zmesí, ktoré presne spĺňajú požiadavky holubov na pomer živín avšak pri troche snahy si vie každý chovateľ vytvoriť vlastnú krmnú dávku na základe dostupných informácií z literatúry, vlastných skúseností a rád dlhoročných chovateľov. Kompletne krmné zmesi sú vyrábané väčšinou pre poštové holuby, ale v konečnom dôsledku sa nimi môžu kŕmiť aj ostatné kategórie. Jednotlivé zrniny, olejninu a strukoviny môžeme rozdeliť do dvoch základných skupín na energetické a bielkovinové. Komponenty musia byť nakombinované tak, aby pokrývali dennú potrebu živín a súčasne nebol prebytok jednej kategórie krmív, čo by viedlo k metabolickým poruchám z dôsledku prekrmenia alebo nedostatku živín. Kedysi prevládala názor, že v období rozmnožovania by mala krmná dávka pre chovné páry obsahovať 30-40 % bielkovín. Toto jednostranné prekrmenie proteínmi pravdepodobne viedlo len k tráviacim poruchám bez požadovaného flushingového efektu. Z toho dôvodu sa dnes odporúča podávať krmivo len s 15 % obsahom bielkovín.

Medzi energetické krmivá patrí kukurica, pšenica, ryža a jačmeň. Bielkovinové krmivá sú sója a bôby, hrach, lupina, ľan a slnečnica. Pri zostavovaní krmných dávok musí chovateľ brať do úvahy skutočnú výživnú hodnotu komponentu. Od zasiatia po zber na krmovinu vplyva množstvo faktorov, ktoré pozitívne alebo negatívne ovplyvňujú množstvo živín. Tak ako musí chovateľ myslieť na kvalitu a zdravotnú nezávadnosť zrna nesmie zabúdať na jeho veľkosť. Dlhozobé holuby si poradia s každou veľkosťou, naopak krátkozobé holuby by mali dostávať len malé zrnká, ktoré sa ľahko prehltajú a nemôžu uviaznuť v malom zobáku. Takisto ak chovateľ vlastní farebné holuby mal by sa vyvarovať skrmovaniu kukurice, ktorá ovplyvňuje farbu obočnice. Naopak u plemien s veľmi prešľachtených farieb s vysokým leskom sa odporúča v čase prchnutia podporovať vývoj lesku dodatkovým krmivom. Prchnutie ovplyvňujú aj čerstvo zožaté obilniny (pšenica, jačmeň), ktoré je možné pridávať do krmnej dávky pri postupnej zmene krmiva. Práve v období preperovania je dobré klásť dôraz na vysokú kvalitu krmiva. Predovšetkým treba dbať na dostatok esenciálnych aminokyselín metionínu a cysteínu, pretože obsahujú síru, ktorá priaznivo ovplyvňuje vývoj nového peria v dobrej kvalite.

Dôležitým obdobím života holuba je obdobie telesného vývoja. Holuby sú kŕmivé vtáky a o svoje potomstvo sa vzorne starajú. Mláďatá sa liahnu s jemným páperím a uzavretými očami a zvukovodom. Sú plne závislé na rodičoch približne 4 týždne. V tomto období prijímajú potravu priamo z hrvoľa rodičov. Práve prostredníctvom správnej výživy chovného páru vie chovateľ mláďatám podporiť rast a vývoj na požadovanej úrovni.

Intenzita kŕmenia mláďat od liahnutia po odstav:

Prvý týždeň: Intenzívne kŕmenie holúbät „holubou kašou“ pozostávajúcou z mäkkého zrna a epidermálnych buniek z hrvoľa rodičov.

Druhý a tretí týždeň: Kŕmenie mláďat mäkkým zrnom. Intenzita kŕmenia postupne klesá pretože chovný pár stavia nové hniezdo. V období kŕmenia mláďat sa veľmi dobre osvedčilo podávanie probiotického prípravku PROPOUL rodičom. Laktobacily obsiahnuté v prípravku kolonizujú sliznice tráviaceho systému holúbät - vytvárajú laktobacilový film, ktorý chráni zvieru pred pôsobením podmiennečne patogénnych a patogénnych mikroorganizmov. Takto odchované jedince sú celkovo zdravšie a životaschopnejšie.

Štvrtý týždeň: Rodičia prestanú mláďatá kŕmiť a plne sa venujú príprave hniezda na príchod nového potomstva. Holúbätá dosiahnu jatočnú zrelosť, vylietajú z hniezda a samy si zháňajú potravu. Kŕmne zmesi pre mladé holuby sú rovnakého zloženia ako pre dospelé jedince, nakoľko telesný vývoj mláďat sa ukončuje medzi 21 a 28 dňom veku. Holúbätá po vyletení prijímajú predkladané krmivo len v obmedzenom množstve a až v neskoršom období sú schopné požiť plnú kŕmnu dávku.

V zimnom období by holuby nemali získavať tukové zásoby. Aj pri tuhých zimách by nemal chovateľ svojim holubom predkladať príliš energeticky bohaté krmivo aby u nich nedošlo s pretučneniu. Veľmi tučné holuby majú problémy s rozmnožovaním, lietavosťou a v konečnom dôsledku sa u nich častejšie objavujú aj problémy s pečeňou a obličkami. Na reguláciu premeny tukov a energie v pečeni sa odporúča podávanie prípravku CARNIFARM, ktorým možno predchádzať stukovateniu pečene a podporiť premenu energie v pečeni na aktuálne životné funkcie - reprodukčné vlastnosti, násadavosť, rast mláďat, športové výkony. Holuby musia byť zásobené všetkými živinami, ale len vo vymedzenom množstve. Existujú rôzne druhy zimných zmesí pre holuby avšak veľa chovateľov s úspechom používa jednu kŕmnu zmes počas celého roka. Chuťové vnímanie holubov je veľmi obmedzené, čo znamená, že kŕmenie pre ne nie je jednotvárne. Vzhľadom na nepriazeň počasia sa to nezdá, ale spotreba krmiva v zimnom období klesá. Vo všeobecnosti holuby najviac krmiva prijímajú v období hniezdenia. Niektorí chovatelia pridávajú do celoročnej kŕmnej zmesi v zimnom období viac jačmeňa, čo môže byť tiež jedna z alternatív ako sa vysporiadať s otázkou zimného kŕmenia. Zimné obdobie je obdobím kľudu a je len na uvážení chovateľa, akú alternatívu kŕmenia si osvojí a aké ciele si vo svojom chove vymedzí.

Ak chce chovateľ urobiť pre svoje holuby čo najviac nie je zlé poobzerať sa po možnostiach doplnkového kŕmenia. Trh ponúka veľké množstvo prípravkov, ktorými vie chovateľ optimalizovať hladinu vitamínov, minerálov a aminokyselín, ktoré majú zásadný vplyv na imunitný systém, stavbu kostry a operenie. Veľa stopových prvkov je súčasťou enzýmov a preto sú pre funkciu organizmu vyslovene nevyhnutné. Vždy však platí pravidlo, že aj dobrého veľa škodí. Napríklad u niektorých vitamínov (A, D) môže dôjsť k predávkovaniu a taktiež aj niektoré stopové prvky môžu vo veľkom množstve pôsobiť toxicky. Chovateľ vie obohatiť kŕmnu dávku svojim holubom nielen priemyselne vyrábanými doplnkami. Vhodné je aj naklíčené zrnó, zelené krmivo alebo burské oriešky. S naklíčeným zrnom by mal chovateľ narábať veľmi opatrne. Najčastejšie sa necháva klíčiť jačmeň, ktorý je síce výživný, ale v suchom stave pre holuby málo atraktívny. Naklíčené zrnó by mali holuby spotrebovať do 24 hodín. Nikdy by chovateľ nemal klíčiť zrnó do zásoby. Vlhké zrnó rýchlo potuhnú a chytajú sa ich plesne. V takom prípade si môže chovateľ spôsobiť namiesto predpokladaného úžitku nemalé straty. Holuby obľubujú aj zelené krmivo, ak sú naň navyknuté. Bez problémov skonzumujú posekanú púpavu, žihľavu, topinambur, pažitku, petržlen a šalát. Vedia si zvyknúť aj na kapustu a kel. Neodolateľnou pochúťkou sú burské oriešky

(Podzemnica olejná). Chovatelia ich z obľubou krmia, pretože pre holuby predstavujú veľké lákadlo a rýchlejšie skrotnú. Burské oriešky by však mali ostať iba zaslúženou pochúťkou. Obsahujú veľa tuku a ľahko z nich vtáky pretučnejú. Mladým holubom by sa nemali ponúkať vôbec. Za doplnkové krmivo by sa v chove holubov dali považovať aj granulované zmesi. V chove hydiny sú bežným javom, ale nepoznám holubára, ktorý by krmil granulami. Granule majú oproti zmesiam zrnín tú výhodu, že v každej granuli je identické zloženie živín. Tento fakt sa dá využiť tak, že je možné podávať holubom granule ako predjedlo krmnej dávky skôr ako dostanú zrno. Granule sa neodporúča miešať s klasickou krmnou zmesou, lebo si chovateľ nemôže byť istý či sa každý jediniec ku granuliam dostane. Ďalšími doplnkami krmnej dávky sú vitamínovo – minerálne premixy, grit, krmny vápenec a humus. Z najčastejšie používaných premixov pre holuby spomeniem Plastin, Vitaplastin alebo Kolumbin. Kolumbin navyše slúži aj ako grit a vďaka atraktívnemu vzhľadu je holubmi dobre prijímaný. Pri používaní premixov treba zohľadniť vek, fyziologickú fázu, plemeno a individuálne potreby jedinca. Vždy sa odporúča dodržiavať predpísané dávkovanie a vitamínmi a minerálmi neprekrmovať. Dôležitou zložkou potravy je grit. Slúži na správnu činnosť svalnatého žalúdka a v podstate holubom nahrádza zuby. Grit je z tráviacej sústavy vylučovaný spolu so stolicou, preto musí byť v holubníkoch vždy prítomný. Výborným doplnkom minerálnej výživy, predovšetkým v období rozmnožovania a rastu, je krmny vápenec. Obohacuje výživu o kalcium čo prispieva k správne vývinu kostrového aparátu a v období hniezdzenia zlepšuje kvalitu škrupiny vajec. Holuby majú radi aj humus, ktorý potrebujú na optimalizáciu funkcií organizmu. Humíny výborne detoxikujú a pôsobia ako jontomeniče, čo má pozitívny vplyv na všetky životné funkcie. Podiel humusu v pôde je menej ako 3 %, preto odporúčam alternatívny prípravok HUMAC NATUR, ktorý obsahuje viac ako 60 % humínových kyselín. Holuby humíny vyslovene vyhľadávajú a ak im je to umožnené konzumujú humus denne.

Neoddeliteľnou súčasťou krmenia všetkých druhov zvierat je voda. Životodárna tekutina bez ktorej sa nezaobíde žiadny živý organizmus. Holuby vodu sajú. Ponoria celý zobák do vody a sacími pohybmi prijímajú tekutinu. Je to zvláštnosť, ktorá ich odlišuje od ostatných druhov vtákov a hydiny. Vzhľadom na túto skutočnosť musí byť stav vody v napájačkách dostatočne vysoko. Smäd oslabí organizmus viac ako hlad a preto by mala byť voda k dispozícii nepretržite 24 hodín denne v dostatočnom množstve a kvalite. Teplota vody by nemala presiahnuť 15 °C ale tiež by sme sa mali vyvarovať teplotám v bode mrazu. Celkovo prijímanie vody je závislé od vonkajšej teploty ovzdušia. V priemere holub vypije 20 -50 ml vody denne, ale v zime príjem klesá približne na 15 ml.

Čo sa výživy týka, je holub vo všeobecnosti nenáročný vták. Ak má možnosť voľného pohybu vie si zaobstarať pomerne veľké množstvo potravy sám. Úžitkové holuby sa dodnes chovajú voľne v holubníkoch najmä pre nenáročnosť chovu a estetickú hodnotu. Chov šľachtených plemien je už podstatne náročnejší. Veľká variabilita plemien odlišnej telesnej stavby aj zamerania diferencuje požiadavky na výživu a zo strany chovateľa je nutné prihliadať na individuálne potreby daného plemena. Základné parametre krmenia však ostávajú rovnaké.

Použitá literatúra:

Bauer, W. 2010. Chováme holuby, Vydavateľstvo VÍKEND, ISBN 978-80-7433-030-8

Ing. Ľudmila Pospíšilová

VETSERVIS s.r.o., Kalvária 3 , Nitra

ludmila.pospisilova@vetservis.sk